

Kopja Informali ta' Sentenza

MALTA

**QORTI ĊIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMĦALLEF
JOSEPH R. MICALLEF**

Seduta tal-25 ta' Settembru, 2003

Ċitazzjoni Numru. 1053/2001/1

FRUITLAND COMPANY LIMITED

VS

**W. J. PARNIS ENGLAND LTD., bħala aġenti u in
rappreżentanza ta' *Bulcon Navigation Maritime
Bulgare, VARNA***

Il-Qorti:

Rat l-Att taċ-Ċitazzjoni mressaq fit-12 ta' Ġunju, 2001, li bih il-kumpanija attriċi ippremettiet:

Illi s-soċjeta' attriċi impurtat partita merkanzija konsistenti fi frott ġio "reefer container" numru XXX5513375, liema merkanzija tgħabbiet u wasslet Malta fuq il-bastiment MV Sofia;

Illi l-merkanzija kellha tinżamm f'temperatura kostanti ta' +6 degrees Celsius;

Pagna 1 minn 10

Qrati tal-Ġustizzja

Illi meta waslet il-merkanzija, gie innotat illi t-temperatura kienet ta' -14 degrees Celsius. Gara li l-merkanzija kollha ħżienet tant li ma kienetx tajba aktar għal konsum uman;

Illi bħala riżultat is-soċjeta' attriċi soffriet danni ammontanti għal sitt elef, mija tnejn u ħamsin liri maltin u disgħa u tletin ċenteżmu (Lm6,152.39);

Illi s-soċjeta' Bulcon Navigation Maritie Bulgare, Vana rappreżentata mis-soċjeta' WJ Parnis England Ltd. kienet responsabbli tal-garr tal-merkanzija in kwisjoni u peress hija responsabbli għad-danni kollha sofferti mis-soċjeta' attriċi u dana billi l-merkanzija ħżienet meta l-istess kienet għadha fir-"reefer container" kif diġa fuq premess ma inżammetx it-temperatura neċessarja biex il-merkanzija tinżamm f'kondizzjoni tajba, kollox kif jiġi ippruvat waqt it-trattazzjoni tal-każ;

Għalhekk is-soċjeta' attriċi talbet lil din l-Onorabbli Qorti għaliex m'għandhiex għar-raġunijiet premessi:

1. Tiddikjara lill-konvenut responsabbli għad-danni kollha sofferti mis-soċjeta' attriċi;

2. Konsegwentement tikkundanna lis-soċjeta' konvenuta tħallas lis-soċjeta' attriċi s-somma ta' sitt elef, mija tnejn u ħamsin liri maltin u disgħa u tletin ċenteżmu (Lm6,152.39);

Bl-ispejjeż u bl-imgħax legali mit-23 t'Ottubru 2000 u ċioe' d-data tal-konsenja, kontra l-konvenut li jibqa minn issa ngunt għas-subizzjoni;

Rat id-Dikjarazzjoni maħlufa u n-Nota tax-Xiehda tal-kumpannija attriċi, flimkien mat-tliet (3) dokumenti mehmużin magħha;

Rat in-Nota mressqa fid-19 ta' Settembru, 2001, li biha l-kumpannija mħarrka eċċepiet:

Kopja Informali ta' Sentenza

1. Preliminarjament in-nuqqas ta' responsabilita' tal-eċċipjenti ai termini tal-klawsola 11 tal-polza tal-karigu (kopja esebita bħala dokument JB1) stante li r-“reefer container” la kien proprjeta' ta' u l-anqas mikri lit-trasportatriċi;

2. Illi skond l-artikolu 11(ii) l-eċċipjenti mhuwiex responsabbli għall-ħsarat allegatament sofferti stante ma ġiex mimli mit-trasportatriċi;

3. Subordinatament trid issir l-prova kemm tal-valur u kemm tal-kundizzjoni tal-merkanzija qabel ma beda l-vjaġġ;

4. Subordinatament trid issir prova li l-eċċipjenti kienet responsabbli għad-danni allegatament sofferti;

5. Subordinatament u mingħajr preġudizzju għal fuq eċċepit l-applikazzjoni tal-Hague Visby Rules bħala Clause Paramount, klawsola 1 fil-polza tal-kariku, fil-komputazzjoni ta' danni f'każ ta' responsabilita';

Salv eċċezzjonijiet oħra permissibbli mil-liġi;

Rat id-Dikjarazzjoni maħlufa u n-Nota tax-Xiehda tal-kumpannija mħarrka, flimkien mad-dokument mehmuż magħha;

Rat il-verbal tas-smiġħ tas-27 ta' Novembru, 2001;

Rat in-Nota mressqa mill-kumpannija attriċi fit-13 ta' Frar, 2002¹, flimkien mas-seba' (7) dokumenti mehmużin magħha dwar l-ewwel eċċezzjoni tal-kumpannija mħarrka;

Rat il-verbal tas-smiġħ tat-13 ta' Frar, 2002², fosthom id-dikjarazzjoni li saret mill-avukati tal-kumpannija attriċi dwar l-appartenenza tar-reefer container in kwestjoni;

¹ Paġġ. 53 sa 76 tal-proċess

² Paġġ. 77 tal-proċess

Kopja Informali ta' Sentenza

Semgħet it-trattazzjoni tal-avukati tal-kumpannija attriċi dwar l-ewwel eċċezzjoni mqanqla mill-kumpannija mħarrka;

Rat in-Nota ta' Osservazzjonijiet impressqa mill-kumpannija mħarrka fit-12 ta' Marzu, 2002³, dwar l-imsemmija eċċezzjoni;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat id-Degrieti tagħha tat-2 ta' Mejju, 2002, tas-27 ta' Settembru, 2002, tal-10 t'April, 2003, u tas-26 ta' Ġunju, 2003, li bihom ħalliet il-kawża għas-sentenza dwar l-ewwel eċċezzjoni;

Ikkunsidrat:

Illi din hija azzjoni għad-danni minħabba ħsara mgarrba f'merkanzija tal-kumpannija attriċi hi u tingarr bil-baħar lejn Malta. Hija tgħid li l-kumpannija mħarrka, bħala aġenti tat-trasportatur, taħti għat-tħassir ta' konsenja ta' frott (laring) li tgħabba go *reefer container* u ma nżammx fit-temperatura li fiha kellu jinżamm;

Illi għal din l-azzjoni l-kumpannija mħarrka laqgħet billi qegħda tgħid li, bis-saħħa tat-termini tal-polza ta' karigu, hija meħlusa minn kull responsabbilta' għal dak li għalha l-kumpannija attriċi;

Illi din is-sentenza qegħda tingħata dwar l-ewwel eċċezzjoni tal-kumpannija mħarrka dwar jekk, bħala aġent tat-trasportatriċi, hijiex tassew meħlusa mir-responsabbilta'. Wieħed irid jiċċara li, f'dan l-istadju, il-Qorti sejra tqis biss jekk fil-prinċipju l-kumpannija mħarrka *nomine* għandhiex twieġeb għall-azzjoni tal-kumpannija attriċi: bl-ebda mod m'huwa sejjer jittieħed qies tal-mertu tal-kwestjoni, li għad irid jiġi stabilit wara s-smiġħ tal-provi;

³ Paġġ. 79 sa 82 tal-proċess

Illi mill-fatti li joħorġu mill-atti tal-kawża u li għandhom rilevanza għall-eċċezzjoni taħt eżami, jirriżulta li fl-20 t'Ottubru, 2000⁴, daħal f'Malta l-bastiment *Mv Sofia* tal-linja Bulcon Navigation Maritime Bulgare, ta' Varna bit-tagħbija ta' laring frisk ordnata u mixtrija mill-kumpannija attriċi. Din it-tagħbija kienet miżmuma f'*high cube reefer container* numru 551337/5. Il-ġarr tal-konsenja kien regolat b'polizza ta' kariku numru MAL/03 maħruġa f'Rotterdam, l-Olanda, fil-11 t'Ottubru, 2000⁵, il-port minn fejn il-frott kellu jitgħabba fuq l-imsemmi bastiment dak inhar stess. Il-kumpannija attriċi rtirat il-konsenja fit-23 t'Ottubru, 2000. L-għada ressqet ilment lill-kumpannija mħarrka dwar il-ħsara fil-frott, u dak inhar ukoll sar ir-rapport tas-*surveyor* Paul Ellul⁶. Il-kumpannija mħarrka mill-ewwel ċaħdet kull responsabbiltà' dwar dak li sata' ġralha l-kumpannija attriċi⁷. Fit-12 ta' Ġunju, 2001, infetħet il-kawża;

Illi dwar l-aspetti legali marbutin mal-eċċezzjoni taħt eżami, il-kumpannija attriċi tgħid li l-iskuża tal-kumpannija mħarrka *nomine* fis-sens li hija ma tistax tinzamm responsabbli ladarba l-*container* ma kienx tagħha jew mikri minnha ma jmisshix tintlaqa'. Filwaqt li l-kumpannija attriċi taċċetta bħala fatt li r-*reefer container* la kien proprjeta' ta' u lanqas mikri mill-kumpannija mħarrka *nomine*, tgħid madankollu li b'daqshekk ma tistax taħrab mir-responsabbiltà' li kellha fuqha biex twassal f'Malta l-frott f'kundizzjoni tajba. L-abbli difensur tal-kumpannija attriċi, matul it-trattazzjoni studjata tiegħu quddiem il-Qorti, niseġ l-argument li ladarba l-kundizzjoni taż-żamma tat-temperatura tal-frott fil-polza ta' kariku ma kinitx kwalifikata, allura t-trasportatur huwa marbut biha wkoll, u dan billi trid issir distinzjoni bejn il-"*management of the ship*" u l-"*management of the cargo*". Fuq kollox, id-dispożizzjonijiet tal-klawsola 11(i) tal-polza ma jipprovdux lill-kumpannija mħarrka b'eżoneru ġenerali, u jista' jingħad ukoll li l-imsemmija klawsola hija annullabbli skond il-

⁴ Dok "A", f'paġ. 7 u 11 tal-proċess

⁵ Dok "B", f'paġ. 21 u Dok "JB1", f'paġ. 49 tal-proċess

⁶ Dok "C", f'paġġ. 28 sa 41 tal-proċess

⁷ Dok "B", f'paġ. 18 tal-proċess

klawsola 1(a) tal-istess polza⁸ u l-Artikolu III(8) tal-Hague Rules;

Illi, min-naħa tagħha, il-kumpannija mħarrka *nomine*, f'Nota daqstant mirquma, twarrab l-argumenti kollha tal-kumpannija attriċi u tibqa' tišhaq fuq in-nuqqas ta' responsabbilta' tagħha fiċ-ċirkostanzi fid-dawl tal-klawsola partikolari tal-polza ta' kariku. Tistrieñ fuq is-siwi probativ tal-polza u t-tifsir tagħha, u tinsisti li m'hemm xejn li jzomm milli klawsola bħal dik li fuqha hija tgħid li tinsab meħlusa mir-responsabbilta' titqies torbot u tgħodd għal min ikun parti mill-kuntratt stabilit mill-polza;

Illi huwa meħtieġ li, biex l-eċċezzjoni taħt eżami tinftiehem iżjed, wieħed iqis x'inhi l-funzjoni ta' trasportatur ta' merkanzija u r-rabta li għandu mad-destinatarju tal-istess. Dan qiegħed jingħad għaliex il-kumpannija mħarrka qegħda fil-kawża kemm bħala aġent u kif ukoll bħala rappreżentanti f'Malta tal-kumpannija li ġarret il-merkanzija mertu tal-kawża, li x'aktarx hija wkoll is-sid tal-bastiment li ntuża għall-vjaġġ. Huwa aċċettat li t-trasportatur huwa responsabbli li jikkonsenja bla ħsara l-merkanzija afdata f'idejh f'kundizzjoni tajba: din ir-responsabbilta' hija imposta fuqu bħala depożitarju tal-istess merkanzija⁹. Huwa minnu li r-reefer container kien proprjeta' tal-kumpannija barranija li spediet il-frott lill-kumpannija attriċi, u dan il-fatt jirriżulta dokumentat ukoll fil-polza ta' kariku. Imma ma jistax jintesa li kien it-trasportatur li ġie afdat bir-responsabbilta' li jwassal il-konsenja fil-port fejn kelha tinħatt il-merkanzija u li jagħmel dan b'mod għaqli u mingħajr traskuraġni, kif wara kollox joħroġ mill-klawsola 2 tal-istess polza;

Illi r-rabta bejn il-kumpannija mħarrka u l-attriċi hija mnissla mill-imsemmija polza ta' kariku. Fl-imsemmija polza, ir-rabta tal-prinċipal tal-kumpannija mħarrka hija murija bil-firma tar-rappreżentanti tagħha fil-port ta' Rotterdam fl-Olanda minn fejn il-konsenja tal-laring tgħabbiet. Dan il-fatt joħloq il-baži kollha tal-qafas

⁸ Magħrufa wkoll bħala l-*"Clause Paramount"*

⁹ Ara P.A. TM 13.6.2002 fil-kawża fl-ismijiet *Dr. Simon Micallef Stafrace noe vs James Gollcher et noe*

kuntrattwali li fih kienet mistennija topera l-kumpannija m'harrka *proprio* sabiex twassal f'Malta l-merkanzija li ntrax mill-kumpannija attriċi. Huwa dan il-qafas li issa, bl-eċċezzjoni taħt eżami, l-kumpannija m'harrka tqis li m'hijiex marbuta bih. Fi kliem ieħor, filwaqt li l-kumpannija m'harrka tagħraf li kien hemm obligazzjoni kuntrattwali li tagħha hija xhud il-polza ta' kariku, min-naħa l-oħra tgħid li ċ-ċirkostanza partikolari li *r-reefer container* li fih inġarr il-laring la kien tagħha u lanqas mikri minnha, jxejjen kull responsabbilta' tagħha dwar dik l-obbligazzjoni kuntrattwali;

Illi hemm ukoll l-aspett tal-effett u r-rabta tal-klawsola ta' eżoneru li fuqha l-kumpannija m'harrka tistrieħ għal kollox. Huwa minnu li l-kliem tal-imsemmija klawsola 11(i) huma ċari u ma jagħtux lok għal tifsir jew tiġbid. Kif sewwa tgħid il-kumpannija m'harrka fin-Nota tagħha, ladarba l-kliem tal-klawsola huwa ċar, m'hemmx lok għal tifsir imdawwar jew imgebbed tagħha¹⁰. Din is-sottomissjoni hija milqugħa wkoll mill-Qrati tagħna f'dak li għandu x'jaqsam mat-tifsir li jridu jingħataw il-kliem f'polizza ta' kariku¹¹. Issa li ngħad dan, madankollu, jiġi osservat ukoll li kemm id-duttrina u kif ukoll it-tifsir mogħti mill-Qrati dwar klawsoli ta' eżoneru f'poloz ta' kariku jidhru li jillimitaw sewwa s-siwi tagħhom, jekk mhux ukoll saħansitra jgibuhom fix-xejn;

Illi f'dan l-aspett wieħed ma jistax ma joqgħodx fuq dak li jipprovdu l-Hague-Visby Rules, kif inkorporati fis-sistema legali tagħna. Fl-imsemmija Rules, kif tajjeb issottomettiet il-kumpannija attriċi, jeżistu dispożizzjonijiet li jagħmluha ċara li mhux dak kollu li jitnizzel f'polza ta' kariku jitqies li jiswa: għall-kuntrarju, f'dak li għandu x'jaqsam mat-tneħħija minn qabel tar-responsabbilta' minn fuq it-trasportatur, uħud mill-klawsoli f'tali poloz jistgħu jitqiesu ma jiswewx jew daqslikieku ma sarux. Kemm hu hekk, għal dak li jirrigwarda t-tagħlim tal-awturi f'dan il-qasam, huwa stabil li "*So long as a bill of lading came under the Rules, it did not matter if the carrier had written into it that he would not be liable for this or that or*

¹⁰ Ara art. 1002 tal-Kap 16

¹¹ Ara, per eżempju, P.A. PS 28.5.2003 fil-kawża fl-ismijiet *Dr. Simon Micallef Stafrace noe vs John Ripard et noe*

the other. All such clauses evading responsibility were null and void under the Rules, and the Courts would not uphold them. ... The Convention meant - in the end - that a carrier would be liable for his errors and faults, but not for the errors and faults of others."¹² Il-Qorti temmen li dan il-kliem huwa rappreżentativ tal-pożizzjoni legali korretta li għandha tħares il-kwestjoni tal-klawsoli ta' eżoneru f'poloz bħal dawn;

Illi l-klawsoli ta' eżoneru wkoll ġibdu l-attenzjoni tal-Qrati tagħna f'għadd ta' drabi, u dan taħt il-prinċipju li t-twettiq ta' obligazzjoni kuntrattwali ġgib magħha rabtiet fuq il-kontrent li ma jistax jaqbad u jwarrabhom b'daqqa ta' pinna. Il-ħsieb huwa li klawsola ta' eżoneru tista' taħdem biss favur id-debitur tal-obbligazzjoni jekk kemm-il darba dan ikun wettaq dak li kellu jagħmel. Kemm hu hekk, klawsoli bħal dawn ma jistgħux jitħallew ikollhom saħħa biex jagħtu lil min intrabat b'obligazzjoni okkażjoni biex jeħles minn dik ir-rabta¹³. L-applikabilita' ta' klawsoli bħal dawn tiddependi mill-każ li jkun¹⁴ u bħħarsien tar-regola miġjuba fl-artikolu 1132 tal-Kodiċi Ċivili;

Illi, għaldaqstant, tali klawsoli f'polza ta' kariku ġieli tqiesu saħansitra bħala immorali¹⁵ u għalhekk ineżegwibbli, filwaqt li f'każijiet oħrajn tqiesu bħala kontra l-bwon kostum u l-ordni pubbliku u daqstant ieħor ineffikaċi, u dan minkejja l-prinċipju tal-liberta' kontrattwali¹⁶;

Illi, mbagħad, jirriżulta wkoll li fil-polza ta' kariku li kienet tħares il-ġarr tal-merkanzija tal-kumpannija attriċi, kien hemm kundizzjoni partikolari u li saret sewwasew għall-ġarr tal-konsenja speċifika li dwarha saret din il-kawża. Din kienet il-kundizzjoni dwar it-temperatura li l-*container* kellu jinżamm fiha. Dan huwa wkoll aspett ta' min iqisu fejn jidhlu klawsoli ta' eżoneru f'poloz ta' kariku, għaliex hemm awtorita' interpretativa li stabiliet li klawsoli miktubin

¹² Ridley J., *The Law of the Carriage of Goods by Land, Sea & Air* (5th Edit) pag. 171

¹³ Ara App. Kumm. 1.3.1969 fil-kawża fl-ismijiet *Borg noe vs Ċini et* (mhix pubblikata), u P.A. 13.11.1995 fil-kawża fl-ismijiet *Camilleri vs Pisani noe* (Kollez. Vol: LXXIX.iii.1314)

¹⁴ App. 25.2.1952 fil-kawża fl-ismijiet *Żammit vs Petrococchino* (Kollez. Vol: XXXIV.i.319)

¹⁵ Kumm. 9.12.1947 fil-kawża fl-ismijiet *Theuma noe vs Smith noe* (Kollez. Vol: XXXIII.iii.485)

¹⁶ Kumm. 22.11.1985 fil-kawża fl-ismijiet *Grima noe vs Vella Brincat noe* (Kollez. Vol: LXIX.iv.549)

(jew dattiloskritti) għandhom saħħa aqwa mill-klawsoli stampati fil-polza¹⁷. B'dan il-Qorti tifhem li, ladarba t-trasportatur intrabat bil-kundizzjonijiet tal-polza, ma setax jinjora dik il-kundizzjoni speċifika billi jinsatar wara l-eżenzjoni ġenerali tal-klawsola ta' eżoneru;

Illi mbagħad jekk kemm-il darba l-kumpanija m'harrka nnifisha tiċċita favuriha l-Artikolu III(2) tal-Hague-Visby Rules, għal din il-Qorti dan ma jfissirx haġ'oħra ħlief stqarrija implicita ta' responsabbilta' li hija kellha terfa' biex twassal il-merkanzija tal-kumpanija attriċi f'kundizzjoni tajba;

Illi, b'żieda ma' dan kollu, jekk il-kumpanija m'harrka qegħda ssejjaħ favuriha xi eżenzjoni mir-responsabbilta' kif imfissra fl-Artikolu IV tal-Hague-Visby Rules, dan ukoll ifisser li jaqa' fuqha d-dmir li tipprova li dak li ġara jeżentaha mir-responsabbilta' fil-każ partikolari, imma mhux li minn qabel (jigifieri, *a priori*) hija titqies lil hinn minn kull attribuzzjoni ta' responsabbilta';

Illi huwa dan l-eżercizzju li kien fi ħsiebha twettaq il-Qorti biex tqis l-ewwel eċċezzjoni tal-kumpanija m'harrka. Minn dan l-eżercizzju, l-istess eċċezzjoni ma toħroġx bħala waħda li tikkorrispondi ma' dak li l-liġi tipprovdi, u għalhekk il-Qorti m'hijiex sejra tilqagħha;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qegħda tiddeċiedi billi:

Tiċħad l-ewwel eċċezzjoni tal-kumpanija m'harrka, bl-ispejjeż kontra tagħha, u tiddikjara li l-klawsola ta' eżoneru fil-polza ta' kariku ma teħlishiex mir-responsabbiltajiet kontrattwali tagħha fil-konfront tal-kumpanija attriċi; u

Tordna li s-smiġħ tal-kawża jitkompli bil-ġbir tal-provi fil-mertu.

Moqrija

¹⁷ Ara, per eżempju, App.Kumm. 6.2.1956 fil-kawża fl-ismijiet *Vella Żarb noe vs Gollcher noe* (Kollez. Vol: XL.i.491)

Kopja Informali ta' Sentenza

< Sentenza In Parte >

-----TMIEM-----